

SLOVENSKI NAROD

Izhaja vsak dan popoldne, izvemši nedelje in praznike. — Inzerati do 30 petič & Din 2.—, do 100 vrst Din 2.50, večji inzerati petič vrsta Din 4.—. Popust po dogovoru. Inzeratni davek posebej. »Slovenski Narod« velja letno v Jugoslaviji 144.— Din, za inozemstvo 300.— Din. — Rokopisi se ne vračajo. — Naše telefonske številke so: 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126.

Odpor socialistov proti novi avstrijski vladi

Socialisti odklanjajo dr. Schoberjev kabinet, ker sta v njem dva generala — Nepričakovan nastop dr. Seipla

Dunaj, 27. septembra. Novoimenovani zvezni kancelar dr. Schober je včeraj sestavil vlado, ki se bo v soboto predstavila narodnemu svetu. Novo vlado tvorijo:

Zvezni kancelar dr. Schober, podkancelar in vojni minister Vaugoin, notranji minister Schumi, ministri za poljedelstvo Vödermayr, trgovinski minister Mihael Hainisch, minister za socialno skrbstvo dr. Inntzer, pravosodni minister dr. Slama, prosvetni minister dr. Eiselberg. Za finančnega ministra je predviden univ. prof. J. Redlich.

Dunaj, 27. septembra. Vse meščansko časopisje ne glede na liberalne in konservativne struje pozdravlja sestavo nove vlade in smatra, da bo zvezni kancelar dr. Schober uspel v svoji nalogi.

Socialni demokratje se drže dokaj rezervirano. Iz njihovih vrst se doznava, da so z razvojem dogodkov v Avstriji pravzaprav zadovoljni, da pa bo morala njihova stranka iz taktičnih

razlogov nastopiti tudi proti novi vladi z nezaupanjem. Socialni demokrati smatrajo, da bo dr. Schober vendarle vzpostavil notranji red in mir in da bo moral v tem pogledu prej ali slej zadeti ob »Heimwehr« in njena nasilna prevratna stremelja. Današnja »Arbeiter-Zeitung« objavlja pod naslovom »Vlada Schober - Vaugoin« uvodnik, v katerem ugotavlja, da je general na čelu vlade ali pa tudi njegov namestnik v osebni policijskega ravnatelja vedno znak državne krize in trilega političnega položaja. Tudi ostala šestava avstrijske vlade ne zbujajo zaupanje v novo politiko, ki jo bo izvajal novi zvezni kancelar dr. Schober. V ostalem pa smatra list, da je treba počakati na vladno deklaracijo, ki jo bo podal dr. Schober v nacionalnem svetu.

Dunaj, 27. septembra. Čeprav meščansko časopisje obeh struj navidezno pozdravlja novo vlado, vendar pa se že opažajo iz vrst nacionalistično usmerjenih krogov, zlasti pa od strani »Heimwehra«, pomisleki proti novi vladi. Komentariji domačega ka-

kor inozemskega tiska, ki pozdravljajo novo vlado, češ, da bo vzpostavila red in državno avtoriteto ter preprečevala vsakršno igrackanje z nasilnimi prevrati, so bili sprejeti v teh krogih z dokaj deljenimi čustvi. Nacionalistični krogi se boje, da bo dr. Schober res uveljavil to smer v notranji politiki, kar bi lahko postalo usodepolno za nadaljni obstoj »Heimwehra« in ostalih nacionalističnih organizacij.

Zanimivo je, da se tudi v krščansko-socialnih krogih pojavlja vznemirjenje, kar je videti na tem, da je moral dosedanj načelnik krščansko-socialnega kluba dr. Jodok Fink odstopiti in da je bil na njegovo mesto izvoljen dr. Seipel. Ta izprememba v vodstvu krščansko-socialnega kluba se tolmači s tem, da vlada ni več strogo parlamentarna in da je zato potrebno, da stoji na čelo krščansko-socialnega kluba ponovno šef te stranke dr. Seipel, ki bi mogel v zamotanih razmerah obdržati vaje političnega položaja v rokah svoje stranke.

Povišanje obrestne mere Angleške banke

Povišanje v zvezi s težkim položajem angleškega bankarstva. Fuzija dveh nemških velebank.

London, 27. septembra. Povišanje diskontne mere angleške narodne banke od 5½ na 6½% je povzročilo v londonskih finančnih in borznih krogih ogromno senzacijo. Sklep o tem povišanju je bil storjen na snočni seji ministrskega sveta. Poučeni krogi spravljajo to povišanje obrestne mere v Angliji v zvezi s težkim položajem vsega angleškega bankarstva ter z afero bančnika Hatryja, ki je upropastil ogromne vsote javnega denarja. Snoči je bil guverner Angleške narodne banke poklican v palačo predsednika ministrskega sveta, kjer je moral kot navaden ministrski referent počakati pred vratmi. Po referatu se je moral ponovno odstraniti s seje ministrskega sveta in počakati pred durmi, kaj bo vlada sklenila. To postopanje z guvernerjem narodne banke je napravilo v denarnih in poslovnih krogih precej mučen vtis. Splošno se ugotavlja, da je guverner narodne banke med vojno sedel v ministrskem svetu in imel glavno besedo, dočim je moral sedaj zavzeti mesto navadnega tehničnega svetovalca. O povišanju obrestne mere so bili prvi obveščeni borzni senzali. Zato so naglo in pod roko prodali ogromne količine državnih papirjev za ceno, ki odgovarja novi obrestni meri. Sodi se, da so pri tem za služili težke milijone.

Berlin, 27. septembra. V bančnih krogih se zatrijuje z gotovostjo, da bo nemška narodna banka prisiljena povišati obrestno mero z ozirom na odločitev, ki je padla v Londonu.

Dunaj, 27. septembra. Tukajšnji finančni krogi smatrajo, da bo te dni avstrijska Narodna banka povišala svojo eskontno mero. Kopenhagen, 27. septembra. Danska narodna banka je povišala obrestno mero od 5 na 5½%.

Oslo, 27. septembra. Norveška narodna banka je zvišala obrestno mero od 5½% na 6%.

Berlin, 27. septembra. Berlinski borzni in bančni krogi so včeraj doživeli senzacijo prve vrste. Upravni odbor ene največjih nemških bank je sklenil, da fuzijonira svoj zavod z drugo nemško velebanko. Kmalu se je izvedelo, da gre za združitev »Deutsche Bank« in banke »Discontogesellschaft«. Prva razpolaga z osnovnim kapitalom 150 mil. mark, druga s kapitalom v znesku 135 milijonov. Novi denarni zavod bo na ta način razpolagal z ogromno vsoto 300 mil. mark, t. j. s skoro 4 milijardami Din. Na podlagi te vesti so še tekom včerajšnjega dne poskočile na berlinski borzi akcije obeh zavodov. Novi zavod bo zamenjal stare akcije obeh fuzijoniranih bank v razmerju 1 : 1.

Težkoče v angleško-ruskih pogajanjih

Rusija zahteva vzpostavitev diplomatskih zvez pred rešitvijo vseh spornih vprašanj. — Možnost prekinjenja pogajanj.

London, 27. septembra. Pogajanja med Hendersonom in Dovgalevskim za vzpostavitev angleško-ruskih diplomatskih odnošajev so naletela na nove težkoče, ki vzbujajo v angleški javnosti skrb, ker obstoji upravičen sum, da skuša sovjetska vlada izigrati ustrežljivost Anglije. Po službenih objavah o poteku pogajanj, kakor tudi po izjavah sovjetskega pooblaščenca Dovgalevskega se more sklepati, da smatra sovjetska vlada ta pogajanja samo za formalna, ker hoče, da bi se brez razprave vzpostavile normalne diplomatske zveze in šele potem započela službena pogajanja za

ureditev vseh vprašanj, ki se tičejo rusko-angleških odnošajev. Zato zastopa Dovgalevski isto tezo, kakršno je zastopal tudi pri prvih pogajanjih, ki so se vršila pred dvema mesecema v Londonu. Konzervativni in liberalni tisk pozivljata delavsko vlado, naj se upre tej sovjetski nameri in ne vzpostavi diplomatskih odnošajev, predno se ne uredi vsa neresena vprašanja. Laburistični »Daily Herald« je zelo rezerviran, ne prikriva pa bolzai, da bi moglo priti do prekinjenja pogajanj, kakor je došlo pri pogajanjih, ki so se vršila letos meseca julija.

Preosnova rumunske vlade

Koncem oktobra se bodo v Rumuniji izvršile važne politične izpremembe. — Zunanji minister ima postati Vajda Vojvod.

Bukarešta, 27. septembra. V Rumuniji se bodo izvršile važne politične izpremembe. Parlament je sklican za 21. oktobra, ko bo takoj odgođen do 1. novembra. Med tem časom bo izvršena preosnova vlade Maniu. V političnih krogih zatrjujejo, da bo predsednik vlade Maniu prevzel notranje ministrstvo. Dosedanji notranji minister Vajda Vojvod bi postal zunanji minister, Minorescu pa predsednik zbornice. Dosedanji zbornični predsednik Popp bi dobil mesto visokega

državnega funkcionarja. Največ težkoč prizadevajo poslanci iz Transilvanije, ki zahtevajo odstop ministra pravde Juliana ter imenovanje državnega tajnika za notranje zadeve dr. Mirta na njegovo mesto. Koncem oktobra bo oživotvorjen novi zakon o upravni reformi, s katerim bodo ukinjena ministrstva za socialno skrbstvo, za vere, za delo in ministrstvo za Besarabijo, Bukovino, Transilvanijo in Banat.

Dr. Marinković potuje v Pariz

Beograd, 27. septembra. Kakor se doznava, bo naš zunanji minister dr. Voja Marinković odpotoval iz Zeneve v Pariz.

Prepovedana italijanska lista

Beograd, 27. septembra. Notranje ministrstvo je prepovedalo razširjanje lista »L' Isonzo«, ki izhaja v Gorici, ter revijo »Adriatica nostra«, ki izhaja v Milanu, ker pišeja proti naši državi.

Jugoslovensko-madžarsko mešano razsodišče

Beograd, 27. septembra. Novo zasedanje mešanega razsodišča med našo državo in Madžarsko se bo vršilo to jesen v Parizu. Danes odpotujeta v Pariz naš nacionalni sodnik v tem razsodišču univ. prof. dr. Dragoljub Arandjelović in zastopnik naše države predsednik kasacijskega sodišča v Beogradu dr. Dušan Subotić. Pred razsodiščem se nahaja 16 tožb madžarskih podanikov proti naši državi.

Smrtna kazen za atentatorja v Varni

Sofija, 27. septembra. »Slobodna Reč« objavlja razgovor z državnim tožiteljem v Varni, ki je izjavil, da bo sodišče obtožilo oba atentatorja na profesorja Baždarova po paragrafu, ki določa smrtno kazen. Oba atentatorja Čavdarov in Vasiljev zanikata svoje dejanje, vendar je njuna krivda dokazana.

Izvoz našega vina v inozemstvo

Praga, 27. septembra. Naš poslanik Grza Angielinović je imel več konferenc s predstavniki vinske trgovine zaradi povečanja izvoza našega vina v Češkoslovaško. Po doseženih uspehih teh posvetovanj je pričakovati, da se bo izvoz našega vina v Češkoslovaško povečal.

Žitna sekcija Udruženja izvoznikov

Beograd, 27. septembra. Udruženje izvoznikov je imelo sejo, na katero so bili predvsem povabljeni izvozniki žita. Na posvetovanju so razpravljali o osnovanju delniške družbe za zgraditev skladišč, žerjavov in elevatorjev ter je bilo končno tudi sklenjeno, da se osnuje v okviru Udruženja izvoznikov posebna žitna sekcija. Izvoljen je bil začasni odbor, da izdela potrebne načrte. Za predsednika žitne sekcije je bil izvoljen Ljubomir Stojadinović, za podpredsednika pa Milivoj Stičević in Lazar Kalmić.

Litavska propaganda za osvobodjenje Vilne

Kovno, 27. septembra. Zveza za osvobodjenje Vilne je skupno z zvezo nacionalistov započela organizacijo tradicionalnega dneva »Žalosti za Vilno«, ki bo 9. okt. Tega dne se bodo po vsej Litvi zbirali denarni prispevki za osvobodjenje Vilne. Med prebivalstvo se bodo delile proklamacije in popularne brošure o pomenu Vilne za Litvo. Razen tega bo zveza objavila posebno molitev za Vilno, ki jo bodo otroci morali moliti vedno pred pričetkom pouka.

Nedeljske svečanosti v Splitu

Split, 27. septembra. Za nedeljsko svečanost odkritja spomenika Grgurju Ninskemu so bile izvršene obširne priprave. Po došlih prijavih bo ta svečanost ena največjih manifestacij nacionalne Dalmaacije. Splitska mestna občina je izdala proglas na narod, v katerem napoveduje, da bo odkritju spomenika Grgurju Ninskemu, ki ga je izdelal in poklonil umetnik Ivan Meštrović, prisostvoval poleg zastopnikov oblasti, naroda in cerkve tudi kralj, ki ga bo sam odkril. Mestna občina poziva meščane, naj ob tej priliki dostojno izrazijo hvaležnost junakom, ki so padli v preteklih časih za dobro domovine. Ves Split se pripravlja, da čim dostojnejše sprejme zunanje goste.

Beograd, 27. septembra. Nj. Vel. kralj, ki se je moral zaradi lahkega prehlajenja povrniti iz Belja v Beograd pred določenim rokom, ne bo mogel prisostvovati osebno svečanemu odkritju spomenika Grgurja Ninskega. Kralja bo zato na tej proslavi zastopal princ Pavle.

Združevanje velekapitala

New York, 27. septembra. V kratkem bodo zaključena pogajanja za fuzijo med največjima petrolejskima družbama sveta. Gre za združitev Standard Oil Company of New York in Vacuum Oil Company. Nova družba bo razpolagala z akcijskim kapitalom v znesku 1 milijarde dolarjev (50 milijard Din).

Vpostavljanje reda v Palestini

Jeruzalem, 27. septembra. Zaradi udeležbe pri zadnjih krvavih nemirih v Palestini se mora sedaj zagovarjati kakih 600 izgreznikov pred angleškimi sodišči. Oni, ki se jim dokaže, da so sodelovali pri izgredbi, se kaznujejo z zapornim od 2 mesecev do 3 let. Angleške sodne oblasti postopajo brez pardona tako proti židom kakor proti Arabcem.

Zgraditev ogromne motorne ladje

London, 27. septembra. Kakor znano, je velika angleška plovna družba »White Star Line« naročila pred kratkim v neki angleški ladjedelnici nov parnik. Nova ladja bi po obsegu in po tonaži prekašala vse ostale pomorske orjake ter zlasti nove nemške prekoceanske ladje. Novi parnik bi se imenoval »Oceanica« in bi imel 60.000 ton. Na včerajšnji seji upravnega odbora »White Star Line« pa je bilo sklenjeno, naj se gradnja novega prekoceanskega orjaka začasno prekine ter zgradi v najkrajšem času 27.000 tonska motorna ladja. Ta sklep spravljajo poučeni krogi v zvezi z uspehi nemške motorne ladje »Bremen«.

Ukinjenje pedagoških šol

Beograd, 27. septembra. Kakor smo javili se imata višji pedagoški šoli v Zagrebu in Beogradu ukiniti, slušatelji pa vrniti na svoja službena mesta. Sedaj se v merodajnih krogih razpravlja vprašanje, ali naj bi se ti dve šoli vendarle likvidirali tako, da bi sedanjim slušateljem mogli svoje študije še dovršiti. Odločitev pa še ni padla.

Poplave povzročile v Italiji ogromno škodo

Uničena letina. — Mnogo človeških žrtev. — Tovorni vlak se prevrnil v reko.

Rim, 27. septembra. Zadnja velika neurja in poplave na Siciliji in v Apuliji so povzročila ogromno škodo, ker so uničila vinograde, v katerih je trgatve pravkar pričela. Razen tega je bilo poplavljenih zelo mnogo vasi in porušenih veliko število kmetijskih hiš, dočim je v vodi poginilo zelo mnogo živine in drobnice. Beležijo tudi mnogo človeških žrtev. Državni poštajnik

za promet Pennavaria je odpotoval na Sicilijo, da na mestu ugotovi škodo in odredi vse potrebno za nujno pomoč prizadetemu prebivalstvu. Uvedena preiskava je ugotovila, da je izgubilo življenje osem oseb, ko se je nekaj tovornih vlak prevrnil v reko Tanagno. Porušil se je tudi železniški most pri Buzinu.

Kanton ogrožen od vstašev

Vstaški general prodira neovirano proti Kantonu, ki ga misli zavzeti v 14 dneh.

Hongkong, 27. septembra. Vstaški general Čang Fat Kvaj prodira neovirano proti Kantonu, ne da bi kje naletel na kak odpor. Izdal je proglas, v katerem pravi, da bo Kanton v 17 dneh v njegovih rokah. V Kantonu je vlada zagrozila s smrtno kazni-

jo vsakomur, kdor bi odklanjal sprejem bankovcev centralne kitajske vlade kot plačilno sredstvo. Čangksajek je napovedal odločno borbo vsem, ki rovarijo proti nacionalistični vladi, čeprav bi se skrivali v ozemlju inozemskih koncesij.

Iz policijske kronike

Ljubljana, 27. septembra.

Včeraj se je posrečilo policiji prijeti triperesno tihotapsko deteljico, pri kateri je zaplenila pet vrečic kreslinih kamenčkov za vžigalnice in manjši zaboječek vžigalnikov. Skupna vrednost zaplenjenih predmetov znaša okoli 50.000 Din. Policija je ugotovila, da za blago niso plačali predpisane monopolne pristojbine. Vsi trije bodo imeli opravka z monopolsko upravo.

Tudi včeraj je bilo v mestu izvršenih več manjših tatvin. Na Vodnikovem trgu so se zopet pojavili žeparji. Spreten tat je ukradel Mariji Šimenčevi na trgu denarnico s 50 Din. — Stavbnik Viljem Battelino je prijavil, da je bilo včeraj ponoči vloženo v njegovo zidarsko barako na Brinju ob Dunajski cesti. Tat je odnesel razno orodje in druge stvari v skupni vrednosti 250 Din.

Mestna občina polaga na Domobranski cesti plinske cevi. Za delo so pripravljene na cesti cevi, ki jih nameravajo položiti. Železne cevi so včeraj zbolele v oči podjetnega tatu, ki je prišel kar z vozom in tri v skupni vrednosti 700 Din odpeljal.

Težka nesreča v Zgornjih Pirničah

Davi se je v Zgornjih Pirničah pripetila težka nesreča. Okoli 8. se je delavec državne železnice Filip Škof kakor običajno vsak dan peljal s kolesom na delo v Ljubljano. Na ovinku mu je nasproti privozil — baše s precejšnjo naglico — kolesarski vojaški bataljon. Škof se ni mogel izogniti in se je zaletel v prvega kolesarja. Pri karambolu sta oba padla s koles, vojak je ostal nepoškodovan, dočim je Škof nezavesten obležal. Pretresel si je možgane in zadobil tudi težje notranje poškodbe.

Ker se ni zavedel, je bila pozvana na pomoč rešilna postaja. Rešilni avto je ponesrečenca prepeljal v ljubljansko bolnico, kjer se do opoldne še ni zavedel. Njegovo stanje je kritično.

Velike investicije bolgarskih železnic

Sofija, 27. septembra. Glavna železniška direkcija v Sofiji bo v kratkem zaključila posojilo 335 milijonov levov, ki se bo uporabilo za nabavo železniškega gradiva, vagonov in 13 lokomotiv ter za popravilo železniških prog.

V Rusiji delajo 5 dni na teden

Moskva, 27. septembra. Sovjetska vlada je izdala uredbu, s katero uvaja v Rusiji petdnevni delovni teden. Z isto uredbo sovjetska vlada odpravlja nedeljski počitek in odreja, da morajo tovarne neprestano obratovati, tudi ob cerkvenih praznikih.

Francoski mornariški proračun

Pariz, 27. septembra. Finančni odbor parlamenta je odobril proračun ministrstva za mornarico, ki znaša 2683 milijonov frankov. Novi proračun bo za 200 milijonov večji od letošnjega 54% novega proračuna je namenjenih zgraditvi novih ladij.

Borzna poročila.

LJUBLJANSKA BORZA.
Devize: Amsterdam 22.775—22.835 (22.805), Berlin 13.525—13.555 (13.54), Bruselj 7.904, Budimpešta 9.167, Curih 1095.9, Dunaj 7.975—8.005 (7.995), London 275.33—276.13 (275.73), New York 56.70, Pariz 221.6—223.6 (222.6), Praga 168.04—168.84 (168.44), Trst 296.45—298.45 (297.45).
Efekti: Celiska 170 d., Ljubljanska kreditna 123 d., Praštrediona 865 d., Kreditni 170 d., Vevče 130 d., Ruše 250—260, Stavbna 50 d., Šesir 105, Kr ind. dr. 280.

ZAGREBSKA BORZA.
Devize: London 275.33—276.13, New York 56.60—56.80, Pariz 221.60—223.60, Milan 296.50—298.50, Curih 1094.4—1097.4, Amsterdam 22.775—22.835, Berlin 13.525 do 13.555, Dunaj 799.923—800.923, Praga 168.133—168.933, Budimpešta 990.17—998.17, Efekti: Vojna škoda 404.405.

INOZEMSKÉ BORZE.
Curih: Beograd 9.13, London 25.16, New York 518.525, Pariz 20.315, Milan 27.1475, Berlin 128.675, Dunaj 72.90, Praga 15.86, Bukarešta 3.07875, Budimpešta 90.525, Sofija 3.755.

Pamflet na Riharda Jakopiča

Nekvalificiran izpad hrvaške literarne revije »Književnik« v zvezi z Jakopičevo razstavo v Zagrebu

Ljubljana, 27. septembra.

V pravkar izšli 9. št. »Književnika«, hrvaškega književnega mesečnika, iznaja-jočega v Zagrebu pod uredništvom dr. Božidarja Murgiča, je izšel naslednji članek, ki naj bi bil kritika Jakopičeve kolektivne razstave v Zagrebu:

U relaciji gotovo svih naših starijih slikara Jakopič ima tu prednost, da nije nikada pravio koncesija publici. Time se ne može pohvaliti nijedan slikar starije garde.

Ali to je i jedini Jakopičev plus. U stvari od početka Jakopič slika jednu te istu sliku i do svoje 60. godine vodi jalovu borbu sa nekim zbudjenim pretpostavkama. U nastojanju oko te jedne jedine slike nije dospio koncentrirati se, i njegovo violentno mahanje kistom prepušteno je raznim slučajevima. Pri poslu pomagao se je svakojako sa francuskim impresionizmom, njemačkim ekspresionizmom i Kandinskyem i često se sva ova trojica tuču na jednome te istome platnu.

Previše glasno maše Jakopič, a bez intimne strasti i bez plamena. U stvari iz čitavoga posla izbija ambicija, da bude zapažen kao revolucionarac i avantgardista. Taj izvještajući stav nikako nije u razmjeru sa njegovom snagom i znanjem, i njegova nesređjena paleta mučno se prenomazuje na platnu. Kist vodi ruku, i slikar muca neke abstrakcije s velikim gestama i s pompoznom aparatom. Crtni Autoportret tačno ilustrira Jakopiča. U tom avtoportretu slikar koncipira sebe u violentnom zamahu Michelangelovih sikstinskih bogova.

Jakopičev rad osvaja se na najobičnijem efektu. Ništa nije raščinio, ništa razradio, i borba nije nikada išla u intenzitet. Za njegov način slikanja trebalo bi više egzaltacije i spontanosti. Morao je u posao unijeti neki sistem, paziti na najelementarnije zakone o postavljanju tonkija kontrasta, hladnoga i toploga, i crtački i tonski organizirati platno. Na primer uđe »Oranje« krije u gustoj sjeni neki volove i ljude nečitljive do nemogućnosti, bez jednog plastinijeg akcenta, bez jedne jasnije forme. Čemu taj naslov i ta vidovitijska nejasnoća. Sve su to nabacane skice, koje bi trebalo radikalno razraditi i tekar odneti na sliku. Neke manje skice interesantne su i pokazuju izvjesni artistski alibit »Dvije djevojčice«, »Na ljučalicu i još po koja. I neki crteži posjeduju tehničke kurioznosti ali i oni su plod pacifieranja po raznim ne baš najsretnijim manirama. Konačni utisak ove retrospektivne izložbe je taj, da je Jakopič sebe prilično krivo postavio i tako ugrušio u sebi intimnoga liričara Groharova ili Jamove kvalitete.

Možda nije bilo osobito nužno, i to baš u Zagrebu slaviti Jakopičev jubilej. Mnoge naše ličnosti, koje su bile u odboru za tu proslavu, morale su znati, da Zagreb duguje proslavu starijemu 80-godišnjaku i Hrvatcu Ivanu Rendiću, najstarijemu našem kiparu, koji živi u bijedi i koji je stari znanac grada Zagreba. Taj naš kipar, iznuren i skoro slijep, godinama bez rezultata

objavlja prague naših institucija, da mu se otkupi jedna oveća mramorna skulptura.

Ne može se nikome zabraniti, da slavi koga hoće, ali prije svega treba riješiti dužnosti kućnoga praga, a zatim se može biti kavalir s kim se god hoće.

Rome.

G. Rome, za katerim se skriva stalni kritik upodabljajoče umetnosti v omenjeni reviji, pravi, da ni Jakopič nikdar delal koncesije publici. Do tega sklenja ni mogel priti na podlagi Jakopičeve razstave, temveč se je moral informirati o Jakopiču pri naših kritikih. Čeprav je tudi pri nas kritika likovne umetnosti še v povojih, je Rome kljub temu mogel zvedeti, da je Jakopič v najvišji meri vtešil v sebi ideal umetnika. Najbrže nimamo pri nas, kaj šele pri Hrvatih, nobenega slikarja-umetnika, ki bi bil tako koncentriran in ki bi se tako smotreno umetniško izživljal kakor se baš Jakopič. Namigovanje na francoski impresionizem in na druge umetniške struje je tipično za hrvaško upodabljajočo umetnost in za G. Rometa, a naš Jakopič nima z omenjenimi strujami nobenih stikov. Njemu gre le za umetniški izraz in v tem svojem prizadevanju je tako samoroden, kot more biti le slikar najbolj odličnih kvalitit.

V odgovor Rometu bi se dala napisati obširna študija, omejimo pa se le na glavne misli. Dočim je stremljenje skoro vseh Jakopičevih sodobnikov struarsko udeleževanje na katero namiguje Rome, je ostal Jakopič do konca zvest svojim notranjim stremljenjem iz svojih mladih let in mu vodil »jalovu borbu sa nekim zbudjenim pretpostavkama«. Tako intimnega razmerja do umetnosti ne zasledimo kmalu pri umetnikih današnje dobe. Ne samo, da je iz vseh njegovih slik vidno to razmerje (vse njegove slike so toplo ognjene, on, ki živi še sedaj ob 60-letnici beraško življenje, ljubi najbolj svetle barve), tudi v prozi je že opetovano izpovedal svoj umetniški kredito: Treba je menehoma služiti božjemu! Zato Jakopič tudi ni nikdar čutil potrebe, da bi bil »zapažen kao revolucionarac i avantgardista«.

Vsa nadaljna izvajanja, ki naj vzbude videz strokovne kritike, so le pesek v oči. Rome naj daje lekcije doma! Njegovo kritiko bi lahko imenovali lahkomišelnost, a je tudi zlobna. Rome je imel na razpolago Jakopičev zbornik in preden bi se odločil za negativno kritiko, bi moral dobro premisliti, zakaj je Jakopič pri nas tako cenjen in visoko spoštovan. Da je naša trditve pravilna, je razvidno iz tega, da se obrača proti nim, ki so bili v odboru za Jakopičevo proslavo. Če Hrvati še niso proslavili 80-letnice kiparja Rendića, je to stvar, ki se ne tiče Jakopiča in njegove proslave, temveč hrvaških kulturnih krogov. Omenjamo še, da je Jakopičev proslavo v Zagrebu priredilo Slov. prosvetno društvo ter da so stoptili v odbor za počastitev Jakopičevega jubileja hrvaški zastopniki sua sponte.

Državo toži zaradi znamk

Zanimiva obravnava na deželnem sodišču. — Bivši trgovec z znamkami g. Počkaj toži državni zaklad in zahteva 14.171.25 Din z obrestmi

Ljubljana, 27. septembra.

Jutri ob pol 9. h bo pri deželnem sodišču, soba št. 124, razprava, za katero se zanimajo predvsem filatelisti in poštni uradniki, pa tudi juristi. Toži g. Franjo Počkaj, vsem zbiralcem znamk dobro znani bivši trgovec z znamkami, državni zaklad za plačilo ljubljanski poštne direkciji leta 1919 dobavljenih avstrijskih poštних znamk v znesku Din 14.171.25 s pp. Gospoda Počkaja, katerega pozna vsa Ljubljana kot nekdanjega lastnika prvega kina v Ljubljani, stari kolešarji pa kot najboljšega slovenskega dirkača, zastopa odvetnik dr. Kobal, državni zaklad pa državno zastopništvo, kakor se sedaj imenuje finančna prokuratura.

Znano je, da so po prevratu skoro vse nove države pretiskale stare znamke z novim imenom in jih dale v promet, Slovenci se pa lahko ponašamo, da smo že prve dni l. 1919 dobili svoje nove znamke z napisom »Država SHS« in z njimi založili končno tudi ostale pokrajine naše države razen Srbije in Crne gore. Hrvatska je tedaj pretiskala madžarske znamke z imenom »Hrvatska« in s »SHS«, v Bosni so dolgo pretiskali najrazličnejše bosanske znamke in tako so delale tudi druge države n. pr. Avstrija. Čehi so, kakor mi, rabili najprej nepretiskane avstrijske in madžarske znamke, potem so dobili lastne, po dolgem času so pa tudi še neoprabljene avstrijske in madžarske znamke pretiskavali, ker so pri drugih državah videli, da gredo pretiskane znamke imenitno v denar. Čehoslovaška je s pretiskanimi znamkami ustvarila polno paritet in napravila imenitno kupčijo, še boljše pa spekulanti z znamkami.

Z znamkami je tedaj špekuliralo vse. V prvi vrsti države same, ker jim je neslo ogromne dobičke. Špekulirajo države seveda še danes, zlasti Španija in Italija, ki za vsak jubilej in praznik izdajate nove znamke. Kneževina Lichtenstein je izdala znamke prav za prav samo za filateliste, sploh vse svet z Evropo na čelu je bil in je deloma še preplavljen s spekulativnimi znamkami, t. j. s takimi znamkami, ki niso potrebne za poštni promet. Na žalost tudi v Sloveniji ni šlo brez spekulacij. Spominjamo samo na časopisno 6 vin, na rdečo 20 p in na plubi-

scitne znamke, ki so po ogromni večini prišle v eno roko, na pošti jih je bilo pa le toliko, da se je lahko reklo, da jih je država dala v promet. Tudi 15 in 20 K znamke so špekulativne in takozvana izdaja II. plošča še vedno ni pojasnjena.

Spekulativni motivi so gotovo vodili tudi ljubljansko poštno direkcijo, ker ji je šele tedaj, ko je bila že zadostno založena s svojimi znamkami in so bile do malenkostnih ostankov porabljene tudi avstrijske znamke. Ker teh roba ni bilo dosti, je poštna direkcija naročila trgovcu z znamkami g. Počkaju dobaviti v inozemstvu veliko količino avstrijskih znamk. Res jih je v Avstriji kupil za takrat veliko svoto skoro 60.000 K, kar pomeni ogromno število znamk z malo nominalno po nekaj vinarjev. Baje je on preskrbel tudi preproste žige za žigosanje znamk. Da znamk niso dali niti pretiskati v tiskarno, temveč so jih enostavno žigosali. Da so bila pri tem nepotrebno primitivnem načinu žigosanja na stečaj odprta vrata najrazličnejšim mahinacijam, je jasno. Zato so tudi nastale znamke, ki imajo vse znake najbolj umazano špekulativnih znamk drugih držav, da, te naše znamke še vse tujе znamke daleč prekašajo. Primitivni žig ima pravokoten okvir z diagonalnim napisom »SHS — SLOVENIJA — 29/X. 1918.«, v desnem spodnjem oglu pod napisom je še majhen ornament.

S tem žigom, ki bi ga bil lahko ponaredil vsak graver, so žigosali znamke raznih izdaj tudi z raznimi barvami in tako ustvarjali umetne raritete. Omenjamo, da so redke pretiskane čehoslovaške znamke že dosegle ceno po več tisoč Kč, celo po 10.000 Kč in več za en komad. Špekulantom se je torej obetala velikanska porcija najmastnejše pečenke. V dokaz svojih trditve navajamo samo nekaj okvirkov.

Znamke po 3 vin, so prežigosali s črno barvo, prav tako tudi 5, 6 in 12 vinarsko znamko, razen tega so pa del 5 vin, prežigosali še z novo vrednostjo 10 vin, s črno in modro barvo, 10 vinarskih pa le 20 pol s črno barvo. Tudi 15 vin, in 20 vin, so žigosali v obeh izdajah z dvema barvama. Pri 25 vin, ki je imela črn žig, so 2 pol žigosali rdeče, pri 30 vin, pa tudi le nekaj pol modro. Pri znamki za 40 vn, so razen črnih napravili tudi 4 pole modre in

2 polj rdeči, 50 vinarske je manjši del modre, pri 60 vin, večina črna, nekaj modrih in 11 pol rdečih, 80 vinarske je tudi v črni in modri, 90 vin, je črna, a 10 pol je vendar modrih. Pri 1 K izdaje od I. IX. 1918 so pa večino žigosali modro in le malo črno, da bi zapeljali kupca. Za 2 K so vzeli dve izdaji in sicer so izdajo 1917, prežigosali prav tako kakor 1 K po večini modro, zelo malo pa črno, pozneje izdaje pa le 5 pol črno.

Veik del 1 K znamke so pretiskali z novo vrednostjo v raznih barvah, kjer je n. pr. le 6 kosov 3 K iz l. 1916, pretiskano modro, 2 polj znamk iz 1917 črno, večino iz 1919 pa črno. Pri 4 K znamki na 1917 so le 3 komadi črni, pri 10 K zopet le 8 komadov črnih na znamki iz l. 1916 in 92 komadov na izdaji 1917. Razen teh so pa pretiskavali celo ekspresne in portovne znamke in kompletne bi bile le 3 serije v ogromni množini najrazličnejših znamk, katerih skupna nominalna znaša okoli 180 tisoč kron!

Vse je bilo krasno pripravljeno, a baš v trenutku, ko bi bili morali poslati nekaj znamk že na pošto, pa pride minister dr. Edo Lukinč v ekonomat in umazano izdaja najodločnejše prepove. Vsi filatelisti poštenemu ministru dolgujejo največjo zahvalo, da jim je s svojo prepovedjo rešil ogromne svote.

Znamke še danes leže v ekonomatu, vse prežigosane, a še vedno Počkaju ne plačane. On sedaj zahteva znamke nazaj ali pa povračilo stroškov. Znamke so pa prežigosane na višjo nominalno, torej bi mu država, če mu jih izroči, faktično dala namestno blizu 60.000 kron kar 180.000 kron, obresti in še ogromno filatelistično vrednost umetnih raritet. Po svetu živi namreč tudi dosti tako nespametnih zbiralcev, ki tudi pripravljene znamke drago plačujejo. Država torej mora znamke in prav tako vse žige, naj bodo še tako založeni, uničiti, ker drugega izhoda ni.

Ni torej čuda, da vsi z največjo napatostjo pričakuje razsodie.

Mezdno gibanje v Trbovljah?

Trbovlje, 26. septembra.

V nedeljo se bo vršil v Trbovljah shod, na katerem bo delavstvo razpravljalo o svojem gmotnem položaju. Produkcija premožga v revirjih TPD se je letos znatno dvignila nad produkcijo lanskega leta. Čeprav je število delavstva ostalo neizpremenjeno. Kakor je razvidno iz statistike, rudarska produkcija že več let stalno narašča. Delavske plače so ostale stabilne. Rudar za služijo povprečno 700—800 Din mesečno, akordant nekoliko več.

Prejšnja leta so bila vsa skladišča v rudarskih revirjih polna premožga, ker ni bilo čez letoletje odjemalcev. Letos so vsa ogromna skladišča prazna in naročil je toliko, da jih komaj zmagujejo. Ker so železnice, glavni odjemalec TPD, brez večjih zalog, se bo morala produkcija premožga zopet dvigniti, da se bo ustreglo željam naročnikov. TPD bi rada sprejela v delo večje število kopačev, a ji ni dobili, ker se zadnje čase močno izseljujejo v inozemstvo, kjer so boljše eksistenčni pogoji. Poznavačci razmer trdijo, da potrebuje TPD za zimo 1500 kopačev. V zvezi s pomanjkanjem rudarskih delovnih moči je tudi dejstvo, da je TPD protestirala proti izseljevanju delavstva v tulinu.

V kratkem se napoti posebna deputacija rudarjev v Ljubljano, kjer bo skušala doseči pri centralnem ravnateljstvu TPD povišanje rudarskih mezd. Če deputacija s svojimi zahtevami ne bo uspela, bo prošila za intervencijo državnih oblasti. TPD je nedavno zahtevala od vseh svojih nameščencev v Trbovljah, da popljujejo revers, s katerim se obvezujejo, da ne bodo dajali dopisnikom listov nobenih informacij glede razmer v premožnikih. Revers so podpisali vsi nameščenci.

Vir spominov iz Napoleonove dobe

Najzanimivejši spisi o francoski dobi se nahajajo pri političnih oblasteh. Srezniki poglavar je vedno predstavnik in zaupnik vlade svojega časa. On ne uničuje tega, kar prevzame od prejšnje vlade, temveč tudi pobere pri županih kar noče, da bi spominjalo na prejšnjo vlado. Vse to se hrani in nabira v arhivih. Da bi katera vlada zahtevala od svojega lastnega zaupnika, naj ji izroči ali uniči, kar je ostalo od prejšnje vlade, je izključeno. Tu je vedno in trajno zaupno mesto. Zaupnik pa tudi sam sebe ne oropa, ker ima tu na razpolago informacije, ki morejo služiti tudi njegovim vladam.

Tako so pri političnih oblasteh ostali spisi, skozi stoletja in je seveda med nimi tudi veliko materiala iz francoske dobe. Da bi se novodošli uradniki brigal za stare spise, mu ne pride niti na um in tako leže tam zgodovinski spisi, za katere lahko trdimo, da ne ve noben uradnik. Tudi mi ni znano, da bi se kdaj oglašil kak zgodovinar, da bi malo prebrskal po teh spisih. Ti najvažnejši virji o naši zgodovinski preteklosti so popolnoma pozabjeni. Lahko pa trdim, da se bodo tu našli najzanimivejši podatki iz francoske dobe. Tega ne trdim kar tako ali ker si to le domišljujem, temveč zato, ker sem sam nekoliko pobrskal po teh aktih ter videl marsikaj zanimivega.

Pri sreskem poglavarju Volosko-Opatija sem našel za cel voz spisov iz Napoleonove dobe. Med temi sem čital tudi poziv Napoleona III. rujanom na boj proti Avstriji. Bilo je dovolj zanimivega materiala. Pustil sem vse pri miru v nadi, da bo ta kraj itak naš. Tudi pri naših sreskih oblasteh sem opazil stare spise. Tu naj se malo prebrska. Tudi pri županih bi bilo dobro malo pogledati. Seveda bi moral strokovnjak nadzirati in voditi delo.

Tako upam, da bo marsikaj prišlo na dan, za kar še niti ne ve. Morda bodo tam tudi zaplenjeni predmeti. Če pa ne tu, pa pri sodiščih.

R. P.

Zaščita predvojnih zavarovancev za življenje

Šef avstrijskega državnega nadzorstva za privatno zavarovanje sekcijski načelnik Heinrich Ochsner je nedavno v nekem dunajskem listu povdajal potrebo državnega nadzorstva zlasti z ozirom na življenjsko zavarovanje in opozoril na blazndeje posledice avstrijskega državnega nadzorstva. V svojem članku trdi, da doslej v Avstriji ni bilo polomov zavarovalnic in da nobena zavarovalna polica še nikdar ni postala kos papirja brez vrednosti. V tem dunajskem listu je spregovorilo več direktorjev zavarovalnic o pomenu državnega nadzorstva in iz tega izvalalo brezpogojno sigurnost vseh v Avstriji delujočih zavarovalnic.

Dejstvo, da v Avstriji skoro sto let ni ustavila izplačil nobena velika zavarovalnica, in konstatacija sekcijskega načelnika Ochsnerja, da nobena zavarovalna polica še ni postala ničvreden kos papirja, sta pokrenila Zaščitno zvezo zavarovancev in lastnikov naloženih vrednosti na Dunaju I., Johannesgasse 15, da je uvedla akcijo v zaščito predvojnih zavarovancev za življenje. Zaščitna zveza stoji pri tem na stališču, da je omenjena konstatacija sekcijskega načelnika zelo resna in da bo on kot šef državnega nadzorstva zavarovanja ukrenil vse, da ne postanejo stotisoči avstrijske predvojnih police za zavarovanje življenja ničvredni kos papirja. Zaščitna zveza pa stoji tudi na tem stališču, da bodo tudi voditelji zavarovalnic samih zaradi tako zgornje branjene prestiža svojih zavodov ukrenili vse, da ne bi bila konstatacija sekcijskega načelnika Ochsnerja ovržena. Še sama konstatacija, da v Avstriji v teku stoletja še nikdar nobena zavarovalnica ni ustavila izplačil in da še nikdar ni postala nobena zavarovalna lista ničvreden kos papirja, ne morejo biti seveda zavarovanci zadovoljni. Zato poziva zaščitna zveza za zavarovance in lastnike naloženih vrednosti (Schutzverband für Versicherte und Besitzer von Anlagewerten Wien, Johannesgasse 15) vse lastnike predvojnih police za zavarovanje za življenje takih zavarovalnic, ki so v Avstriji delovale in še delujejo, naj stopijo z omenjeno zvezo v dogovor.

Nevarna kopel v gnojnici

Litija, 25. septembra.

Po zadnjem dežju Sava ni več na dnevnem redu naših kopačev. Zato pa v našem kraju kopeli še niso prišle iz mode. Taka kopel, ki si jo je izbral predskošnjim Lojze, predliški delavec, pa je vse-kakor originalna, da ne rečemo tudi morda preveč — nevarna. Res, sreča v nesreči je bila, da so ga je pravostavno opazili, ko se je premetaval po mastni mlakuži, sicer bi bilo zdaj že po njem.

Lojze se je popoldne nekam ujezil. Pred dnevi ga je prišla za roke cirkularka, ki mu je pohrustala 2 preta na desnici. Zdalj ima roko obvezano in ni za delo več tak »kerlec kakor je bil popreje.

Salamiš, je rentalil Lojze, ko ga je čakalo doma dovolj dela, on pa ni mogel pomagati zaradi bolne roke prav nič.

Da si preženem jezo, pa stopim v »liljaloc na čašico okrepčila, se je odločil Lojze, ko je prestopil prag z namenom, da se s požirkom hudega nekoliko okrepča. Ko pa je sedel Lojze ob kilec žgane pi-jate, je pozabil na štetje. Sam ni vedel, kdaj se ga je tako nabral. Ko je zapuščal gostoljubno hišo, so se mu zapletale noge. Ob litijakem mostu je zdrčel po stopnicah na Frankotovo dvorišče. Kako ga je »ment no-el, je težko povedati. Naenkrat ni imel več trdih tal pod seboj, začel se je pogrezati v mastno takočino, ki mu je začela uhajati končno še tudi akoci usta.

Grgrrgr... na pomoč! ... grgrgr... se je sililo zamolko iz Frankotove greznice, pasantje na mostu so pa opazili, kako nekdo kobaca v nenavaden bazenu. Kritičnost položaja je opazil v zadnjem hipu g. Lozar, ki je šel prav tedaj po mostu. Pomagajmo je zakričal svojemu prijatelju, in že sta bila pri greznici.

Lojzeta, ki je zašel v umazano čorbo, sta izvlekla na suho, nakar eta ga položila na travo, da se je otekla vsa nečedna parfumerija z njega.

Rešilna akcija je prišla baš o pravem času, kajti Lojzetu je šlo že za glavo.

— No, Lojze, kam pa zdaj? so ga vprašali, ko mu je za silo otekla gnojica s premočne oblike.

— Kam zdaj? A? — je še na pol ometen odgovarjal Lojze — najprej v Savo, da se očištam gnojnice in — grehov. Zganja, ki bi me spravil kmalu ob življenje, pa ne bom nikoli več »mahal«.

Sport

— I. S. S. K. Maribor v S. K. Ilirija. V nedeljo 29. t. m. gostuje v Ljubljani po teku enega leta državni hazenaki prvak I. S. S. K. Maribor, ki nastopi v prvenstveni tekmi proti Iliriji. Novo formirana družina Ilirije bo imela v tekmi izredno težko stališče. Boriti se bo morala proti rutiniranemu protivniku, ki po svoji izredni formi povsem upravičeno nosi ime državnega prvaka. Vsi doseženi nastopi Maribora v Ljubljani so ostavili pri naši sportni publici najbolj vtis. Tudi za nedeljsko tekmo vlada splošno zanimanje, zlasti ker bo njen rezultat v veliki meri odločal, ali postane tudi letos prvak Slovenije Maribor, ali pa pripade ta častni naslov Muri, ki si je že v pomladni sezoni zaglasila trdno pozicijo ter stoji trenutno na čelu prvenstvene tabele. Tekma se vrši na igrišču Ilirije ob 11. dopoldne.

Beležnica

KOLENDAR.

Danes: Petek, 27. septembra 1929, katoličani: Kuzma in Damjan, pravoslavni: 14. septembra, Kristov dan.

DANASNJE PRIREDITVE.

Kino Matica: Zbogom Mascotte (Lilian Harvey).

Kino Ideal: Tri Evine hčerke (Stefica Vidačič).

DEZURNE LEKARNE.

Danes: Babovec, Kongresni trg, Ustar, Sv. Petra cesta, Hočevar, Sp. Siska.

Kako si tolmačim vlogo Marjetice

Kako si predstavlja večina ljudi Marjetico? »Gretchen!« Sentimentalno dekle velikih, sanjavih oči, bledega, prozornega obraza, nemočne postave. Ko sem prestudirala temeljito in resno »Fausta«, sem se odločila oditi od te šablone in sicer iz sledečih razlogov. Že v prvih prizorih »Faust« govori Marjetica o svoji roki: razpokla, grda je tako.

Cesa že nisem morala storiti... »Brez dekle sva, ravnam in kuham, pletem v domi in šivam, tekam noč in dan...« »Pri čebur prala marnih rok, na trg hodila, v kuhinji skrbela. In dan za dnevom ista dela...« ... dan za tekne je in tekne mir...»

Te besede niso slučajne in tudi ni slučaj, da je izbral Goethe Marjetico iz priproste srede, ki ji je bilo — zlasti v oni dobi — bolešno sanjanje prav tako tuje kot vsi ostali pojavi degeneracije. Da je Marjetica lahko vzdržala težke telesne napore »dan za dnevom«, je morala biti fizično popolnoma zdrava in obdarjena z energičnim in zdravim organizmom. Pred sabo sem videla Marjetico — zdravo, cvetoče dekle s telesom, ki je postalo od fizičnega truda mišičasto in krepko razvito. In corpore sano mens sana!

Duša Marjetice je enako harmonično zdrava kot njevo telo: jasna, brez napak, brez laži, tako čista, da se nam zdi skoro navajna in primitivna. V taki duši bi valjo le iskrena in pristna čustva. Zategadelj sem popolnoma opustila misel, da bi pridala Marjetičnemu značaju sentimentalno noto. Sentimentalnost je imitacija pristnega čustva. Ako bi bil Marjetični duši prirečan tak surrogat, se v njej ne bi mogla vršiti ta strašna borba med čustvom in dolžnostjo, ki jo je privedla do brezumnja. Tedaj sploh ne bi bilo tragedije, ki jo je napisal Goethe.

Tako sem si predstavljal Marjetico in tako sem jo skušala podati na odu.

Marilja Nablocka.

NOGAVICE z ŽIGOM

Najboljše, najtrajnejše, zato najcenejše!

Prosveta

»Faust«, veličastno delo genija Goetheja, je največji komad, kar jih je kdajkoli vprizorilo slovensko gledališče in se ponavlja prvič v nedeljo 29. t. m. ob 20. uri zvečer. Poleg vseh moških protagonistov nastopa gospos Nablocka, v nastopni vlogi pa g. Levcar, a v vlogi Meffista g. Strbinšek. Sodeluje zbor in orkester družstva »Sloga« pod vodstvom kapelnika Svetla. Premijera je pokazala ogromno zanimanje občinstva, zato se vrši predstava v nedeljo izven abonmanta. Naročila za vstopnice pisмено na upravo ali telef. št. 2231.

»Nevesta s krono«, najlepše Strindbergovo pravilno delo, vprizori ljubljanska drama v sredo, 2. oktobra. Pisatelj opisuje težak zločin detomorstva upornega dekleta in njeno spokočno pot do končne odrešitve v smrti. V besno borbo dobrega in zlega v človeku posegajo tudi baine prirodne sile (Povodni mož, voda, veter) in stvari, dočler končno ljubezen in vera ne zmazata nad sovražnostim in bogokletstvom. Močnega vsebine, silovitost izraza, čisto svetovratna tehnika, eksotičnost značajej ter zlasti tipično nordijsko okolišje so lastnosti, ki stavlja »Nevesto« med najčudovitejše in najzanimivejše umetnine dramske literature. Dejanje se odigrava v švedski pokrajini Delarne, deloma v planinah, deloma v dolini, deloma pa na zamrznjenem čarobnem jezercu. Glavne ženske vloze igrajo: moričko nevesto s krono, Kerst — ga. Savičeva, njeno mater — ga. Marija Vera, njeno sovražno, hudobno Brito — ga. Mira Danilova, predstavniko zlega, pošastno babico — ga. Rakarjeva, v moških vlogah pa sodelujejo: g. Kralj igra preprostega in dobrega mladega mlinarja Matesa, starega častilčevega deda g. Cesar, pastirja — g. Gregorin, skrivnosenega župana — g. Strbinšek. Povodnega moža pa g. Debevec. Nove dekoracije je načrtal in nastikal g. V. Strušar. Oodba je deloma Strindbergova, deloma Balckova. Režijo ima g. Ciril Debevec. Vstopnice se na željo rezervirajo pri blagajni. Premijera je izven abonmanta.

Vladimir Lidin

Piščalka

Na pohodu ali na vasi, med košnja ali med drugim napornim delom jedo kruh takole: krajec se prelomi na dve polovici, posuje se z grobo sivo soljo, polovici se drgneta druga ob drugo, da se sol zdrobi, in šele potem spoznaš pravi žitni okus kruha kot temelj življenja. Noge še bole po trideset kilometrov dolgi poti, roke so še otrple od košnje, toda sladka utrujenost že zažiga trepalnice, sediš na travi in ješ pšenični kruh z bodečo soljo na njem in kakor sol življenja ti gre v slast. Tako je tudi s človekom. Ko ga življenje prelomi na dve polovici in posuje s trdo bedo — tedaj vidiš človeka v vsej njegovi prvobitni naturi, tedaj diši človek po človešini, od njega se širi oni čudoviti, skrivnostni vonj, ki včasih skriva v sebi pred drugimi vse življenje.

Semjon Platov je odšel iz svoje bajte na mesec dni baš ko je bila njegova rodna vas Gajvoron v pomladnem cvetju — in zgodilo se je, da je prehodil cela tri leta od Arhangelska do Orenburga. Leto so minevala leta in usoda je takrat ljudi kruto preganjala. Kogar ni zadela krogla, ga je napadel tifus. Tudi Platova je tretje leto napadel tifus. Bilo je že tretjič v treh letih in tretji tifus ga je tako dolgo držal v krempljih, da ga je docela strl.

Tedaj je zagledal Platov vse svoje življenje in Gajvoron, iz katerega je bil odšel pred tremi leti, in vsa bojišča, po katerih se je potikal. In spomnil se je svojega doma in rodne grude. Čas bi že bil vrniti se na to grudo, h kmečkemu delu. Toda roke, ležeče na komisični odeji, so bile kakor palice. Tretji tifus ga je položil kakor zrel jecmen.

In spomnil se je Semjon Platov tudi svoje žene, kakor vsi muški, kadar jim prede slaba. Spočetka se mu je zelo tožilo po nji, potem so pa dnevi minevali in tako se mu je izgubila v njih, da se mu ni več tožilo in da mu je ni bilo žal, kakor da je vse to splaknila voda. Mnogo je podjetnih vdov v drugih krajih. Vsa tri leta je pisal Platov ženi spočetka štiri pisma, nič več, žena mu je pisala v odgovor dve pismi, polni poklonov in pomilovanja, polni vseh teh vaških zadreg — in to je bilo vse. Semjon Platov je vedel samo, da stoji tam daleč nekje Gajvoron, da je tam njegova žena in bajta in gospodarstvo. Ko odsluži svoj rok, se vrne na svojo grudo gospodarit.

Semjon Platov je končno dočkal težko pričakovani dan. Mnoge sta že poprej pokosila vojna in tifus, a da je njegove vojaške službe konec, je spoznal prvič in v polni meri šele onega jutra v bolnici, ko je zagledal na komisični odeji žolta zapetja svojih rok. Prste je imel dolge, s tujimi, zanemarnjenimi nohti, v dolgo brado se mu je bilo vpletlo mnogo sivih kocin. Buljil je neprestano v okno, toda videl je samo sive kocene v bradi in prvič v treh letih je začutil, da je strašno utrujen in da hrepeni po počitku.

Semjon Platov je preстал krizo, berglje so mu pomagale po tifusu na noge

in z bergljami se je vračal domov, v Gajvoron. Z doma je bil odšel pred tremi leti, ko so cvele jable, zdaj je pa bila jesen in na postaji, kjer je Semjon izstopil, so stali muški v mokrih sukničnih, konji so imeli podvezane repe, a koles so se držale cele kepe blata.

Platov je takoj spoznal lpatu Laričkina — ta se ni bil nič izpremenil, še vedno je imel s krvjo zalite oči, še vedno je nosil visoko kučmo. lpat je debelo pogledal vojaka, ko je krenil z bergljami proti njemu. Spočetka ga še spoznal ni, potem se je pa udaril po kolenih in vzjel njegov okovani kovčeg. Platov je sedel na mokro slamo na sosedovem vozu. lpat je odvezal vrečico od gobca svoje kobile, pogljal jo je in kmalu je brizgalo od koles blato.

Semjon Platov se je oziral po znani branjariji, po zadružni prodajalni in po muških, ki so prihajali po sol in petrolej. Vse je bilo kakor pred tremi leti, tudi kučma na Laričkinovi glavi je bila ista, samo on, Platov, je bil docela drugačen.

— Skoro bi te ne bil spoznal, Semjon, — mu je dejal Laričkin. — Odšel si kot muški, a glej, kakšen se vračaš. Eh, ta vojna, vojna, to ti je šiba božja. Si prišel na dopust? — je vprašal kar tako mimogrede.

Platov je odgovoril resno: — Zakaj neki na dopust? Vrnil sem se na rodno grudo in zdaj ostanem doma.

— Tako, — je dejal lpat, kakor da tega ne odobrava. Po blatnem jesenski polju je neprestano lil dež.

— Kaj pa moja žena, kako se ji godi? — je vprašal Platov.

— Kako bi se ji godilo, živi tja v en dan, saj ji ni treba stradati. — Kar je lpat nategnil vajeti in počil z bičem. Voz je drdral po kamenju, nekaj časa sta molčala.

— Ali že dolgo nisi dobil od žene nobenih vestí? — je vprašal lpat in pogledal Platova s svojimi solzavimi, gnojnimi očmi.

— Dve leti bo že. Zopet sta nekaj časa molčala. lpat je spredaj prometavalo, pridržal je kobilu, popravljal si je sedež in nadaljeval: — Mislim, Semjon, da boš s svojim prihodom po nepotrebnem preplašil ženo. Imela te je že za mrtvega, no, to se ve, kaj naj počne baba brez mušika. Baba eno pomlad ne spi z mušikom, pa ti trava več ne rase. Na tri leta si jo zapustil, kaj dobroga moreš pričakovati?

Kobila je počasi gazila blato in Platov je šele čez nekaj časa zamišljeno odgovoril:

— O čem pa prav za prav govoriš, lpat? Povej mi vse po vrsti.

Tedaj je lpat prisedel k njemu in mu povedal vse o njegovi ženi. Platov je ta čas zrl na gola strnišča pred seboj, srce je imel že v grlu, a z desnico je krepko stiskal berglje.

— Tako je torej ta reč, — je dejal, ko je lpat končal svoje pripovedovanje. — Živega moža je pokopala in z drugim se je spečala. Možja je poslala na krvave poljane, v pogubo, a glej, zdaj se ji vrača živ. Toda jaz ji blagoslovim tega pankerta s tole bergljjo, pa naj me

potem sodijo, kolikor jim drago. A z Miško Korostelovim obračunam, da me bo pomnil. Nimam kaj izgubiti, tri leta mi je sedela smrt na tilniku, no, za to se zdaj poveselem z vdovo. Eh, nu, poženji to mrho, lpatič!

Dolga brada mu je nekako zastirala ves svet, silila mu je v oči in ker so se pridružile kocinam še pritajene solze, ni videl pred seboj ničesar.

Kaj bi priganjal kobilu, saj se nima ne mudi, — je dejal lpat. — Raje vse to premisli, dobro pretehtaj. Semjon. Tvoja žena se ni spečala z Miško kar tako za naslodo ali iz razuzdanosti in otrok ni noben pankert. Semjon, greh je misliti tako. Mišku se je smilila tvoja žena. Nikoli ni nikomur dovolil žaliti jo in če hočeš vedeti, Semjon, to ni bila nobena lahkomišna igra, marveč, da ti povem po pravici, ljubezen. A ljubezen je kakor greh, človek je ne sme obsojati. Mar se ti nisi onegavil z drugimi ženskami? Zdaj ti je bolezen pristrigla peroti, poprej si bil pa zelo podjeten. Kdo ti bo verjel, da se nisi dotaknil nobene ženske. No, seveda, saj me trdim, da muški ni greh isto, kar je raci zrno: natlačit si kljun in gre svojo pot. Tvoja žena je pa dve leti pazila nase, dokler je vedela, da si živ. Le dobro premisli to zadevo, Semjon.

— Dobro, samo poženji kobilu. Vse sem že premislil, z Miško bova že sama obračunala. Kmalu se je prikazala vas. Platov je po treh letih zopet videl, kako žive ljudje njegove vrste, prebiral je v mislih vse svoje sosede in tovariše iz mladih let, vse grajvoronske mušike. Kar je začutil, kako ga je bolezen strla, kako je oslabil, kako sam je na tem božjem svetu, koliko ljudske bede in trpljenja je videl v teh treh letih. In za vse to tak udarec — saj se ne more osvetiti zase in za to ženo, na katero zadnje čase skoro sploh ni mislil. In vendar se je treba osvetiti za to, da je ona pozabila, koliko bede in trpljenja je na svetu, da je kar čez noč našla drugega dedca, s katerim se je spečala. Ta udarec je čutil skoro tako, kakor težko bolezen, katero je prebolel šele nedavno.

Slednjič sta prispela v vas. Že je lpat zavil k znanemu poslopju, že je Semjon Platov razločeval prizidek in izrezljane oknice, za katere je sam nekoč izbiral les, že je videl svoje dvorišče in na njem svoj vodnjak in že je zagledal pri oknu znano žensko postavo. Dolgo je trajalo, predno je zlezal z voza in pobral svoje berglje. lpat je vzel z voza njegov vojaški kovčeg in odšel je počasi za njim. Odsedel je kovčeg v hišo in takoj se je vrnil. Zlezal je na voz in hitro pogljal kobilu, da bi ne bil priča mučnega prizora.

Platov je pa stopil počasi v hišo, ozirajoč se na vsakem koraku. Že na pragu je opazil visečo zibelko in divje izbuljene oči žene, ki je stala kakor solni steber in ga močje gledala v pričakovanju, da dvigne berglje in jo udari, potem pa udari še po zibelki. Toda Semjon Platov je počasi prikraval do klopi pri peči, sedel je na njo in položil berglje kraj sebe.

— No tako, Varka, — je dejal čez nekaj časa. — Torej kaj? Saj že davno vse vem... in ne vem, kaj bi ti mogel očitati.

Žena je stala sredi izbe blede ko zid, vsa preplašena in zbegana, toda lepa v svoji zadregi in nepričakovani grozi.

— Saj pravim, da ti nimam kaj očitati. Cela tri leta si bila sama, kakšen mož pa sem? Sedi no, saj se te ne dotaknem. Sedi, pravim, tu na klop... k meni.

Toda Varka ni sedla. Ostala je, kjer je bila, kakor da hoče s svojim telesom ščititi zibelko.

— Kaj pa Miška, ravna lepo s teboj? Veš, po pravici rečeno, prišel sem samo pogledat, kako se ti godi. Tudi jaz imam že drugo, Varka, da veš, da sva kvit. Teh mojih bergelj ni treba preveč ogledovati, bolezen me je zadnje čase tako polomila. Odpočijem se tu pri vas malo, dogovorimo se, kako urediti to zadevo, Mišku pa povem, da se me ni treba bati, da nisem jezen nanj... na nikogar se ne jezim. Kaj ti je on izkopal nov vodnjak?

Sele tedaj so izbuljene Varkine oči oživele, zalesketale so se in zasolžile. Zasmejala se je in odgovorila:

— Da, on. — No, že dobro. Na dvorišču in povsod vidim red. Dobrega gospodarja imaš. Prinesi na mizo, če kaj imaš, po boleznji se kar ne morem do sitega naresti.

Sele zdaj je Platov siekel sukno in sezul škornje. Sedel je za mizo, čakal je in gledal, kako se žena urno suče po hiši, da mu postreže. Po nogah ga je začelo trgati, kakor da je prehodil sto kilometrov. Oči so ga pekile, toda nekam sladko, morda v zadregi, morda zaradi laži, ki si jo je bil tako spretno izmislil. Zdelo se mu je, da sedi še kot fant s svojo sedanjo ženo pred hišo in posluša, kako poje pastirjeva piščalka.

Berač.

— Zakaj ne delate, če ste tako lačni?

— Saj sem poskusil, pa sem bil še bolj lačen.

Hudomušni bratec.

— Emil, črvičkov sem ti prinesel.

— Čemu pa?

— Papa je dejal, da pojdeš drevi na ples lovit.

Ostalo mu je.

Tako sem jo ljubil, da sem kar norel.

— Da, nekatera dekleta zapuste trajen spomin.

V kaznilnici.

— Zakaj sedite? — zakriči ravnatelj na kaznjence. — Ali ne veste, da morate vstati, kadar vstopim?

— Saj me niso obsodili, da bi moral stati. Sodnik je dejal, da bom moral sedeti.

Perilo za gospode

gotovo in po meri

v najboljši izdelavi po najnižjih cenah pri

NASL. A. ŠPINKOVEC
ROSS
LJUBLJANA, MEDNO TRG

Seno in slamo

prvovrstno, v balah, v vsaki količini prodaja špedicija **TURK, Ljubljana**

Mali oglasi

Vsaka beseda 50 par. Plača se lahko tudi v znakah. Za odgovor znakom! — Na vprašanja brez znakom ne odgovorjamo. — Najmanjši oglas Din 5.

20%-ne kronske bone
kupuje Pučka štedionica, založni zavod d. d., Osijek, Desetičina ul. št. 27. 79-L

Citraški krožek »Vesna«
priluje z rednimi vajami v ponedeljek 30. t. m. 2041

Na obroke
kupite po originalnih cenah vse predmete, ako se obrnete na Kreditno zadružno podjetje trgovcev, Ljubljana, Cigaletova ul. 1. 80/L

Gospodinjstvo
delavno, za majhno posteljo, ne pod 30 let staro, izjem. Vdova s pokojnino ima prednost. — Franc Jurše, Počičane-Cretnik 37. 2040

Pljučal
Piljučne bolezni ozdravi piljučni zavod (Privat-Lungentheilanstalt) Sečovo Dr. Pečnik-a — pošta Rogasška Slatina. Prospekt 3 Din. — Sprejema bolne. 2039

Petelini
beli amerik. Leghorn in rdeči Rhode Island red — najboljši pasme, naprodati. Galius Farm, Bačka Topola. 2037

Budilke
(wekerce) po 60 Din. 3letno jamstvo. Ivan Pakiž, Ljubljana. Pred sločilo. 1959

Frikcijsko prešo
(vredno 140/150 mm) rabljeno, dobro ohranjeno, kupimo. — Pomudite s točnim popisom in ceno na naslov: Zagreb, Poštanski preština 208. 2038

Leš

za nasipanje potov, zasipanje jam in podobno dostavlja najceneje špedicija **TURK, Mašarykova cesta št. 9.**

Vaš interes pride popolnoma do veljave, če oglašujete v edinem in najstarejšem slovenskem popoldnevniku **Slovenski Narod**

Stoewer srednji pisalni stroj za potovanje in pisarno, konstrukcija in material prvovrstna. Plačilne določbe.

Lud. Barača, Ljubljana, Šelenburžova ulica št. 6

Telefon št. 2980

KLIŠEJE

VSEH VRST, ČRTNE IN AVTO-TIPIJE, IZDELUJE PO PREDLOŽENIH RISBAH, PEROPISIH IN SLIKAH ZA NAVADEN TISK ALI ZA FINEŠO IZVEDBO V ENI ALI VEČ BARVAH TOČNO PO NAROČILU IN V NAJKRAJŠEM ČASU PO NIZKIH CENAH

JUGOGRAFIKA, LJUBLJANA
TISKOVNA IN ZALOŽNA DRUŽBA S O. Z. SV. PETRA NAS. 23

Ocarinjenje

vseh uvoznih in izvoznih in tranzitnih pošilk oskrbi hitro, skrbno in po najnižji tarifi **RAJKO TURK**, carinski posrednik, LJUBLJANA, Masarykova cesta št. 9 (nasproti carinarnici). Revizijska pravilnega zaračunavanja carine po menii deklariranega blaga in vse informacije brezplačno.

Kreditni zavod za trgovino in industrijo

LJUBLJANA, Prešernova ulica št. 50 (v lastnem poslopju)

Obrestovanja vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, prodajni in kreditni vsake vrste, eskompi in inkaso menie ter nakazila v tu- in inozemstvo safe - deposit itd. itd. itd.

Brzojavke: Kredit, Ljubljana — Telefon št. 2040, 2457, 2548 Interurban 2706 2906 87-L